
Inżynieria Bezpieczeństwa Obiektów Antropogenicznych

POTRZEBIE USTANOWIENIA SPECJALIZACJI TECHNICZNO-BUDOWLANEJ W ZAKRESIE BUDOWLI OCHRONNYCH

Dr inż. arch. Adam BARYŁKA
Centrum Rzecznawstwa Budowlanego Sp. z o.o., Warszawa

Streszczenie

W referacie przedstawiono i uzasadniono propozycję utworzenia specjalizacji (do projektowania i budowania bez ograniczeń) w zakresie budowli ochronnych w ramach uprawnień budowlanych w specjalności konstrukcyjno-budowlanej.

Słowa kluczowe: prawo budowlane, specjalizacje techniczne, budowla ochronna, konstrukcja budynku.

Abstract

The paper presents and justifies the proposal to create a specialization (to design and build without restrictions) in the field of protective buildings under building rights in the construction and construction specialty.

Key words: building law, technical specializations, protective structure, building structure.

1. Wprowadzenie

Zgodnie z art. 5 ustawy – *Prawo budowlane* obiekt budowlany jako całość oraz jego poszczególne części, wraz ze związanymi z nim urządzeniami budowlanymi należy, biorąc pod uwagę przewidywany okres użytkowania, projektować, budować, użytkować i utrzymywać w sposób określony w przepisach, w tym techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej zapewniając, między innymi, **ochronę ludności, zgodnie z wymaganiami obrony cywilnej**. Wymagania te dotyczą wszystkich obiektów budowlanych, o których mowa w art. 3 ww. ustawy, w tym budowli ochronnych.

Zagadnienia dotyczące obrony cywilnej w Polsce regulują przepisy działu IV „Obrona cywilna” ustawy z dnia 21.11.1967 r. *o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1459, t. j., z późn. zm.).

Obrona cywilna ma na celu ochronę ludności, zakładów pracy i urzędów użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.

Ochrona ludności – to szeroki termin, obejmujący zarówno działania administracji publicznej, jak i działania indywidualne, zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa życia i zdrowia osób oraz ich mienia, a także utrzymania sprzyjających warunków środowiskowych do ich przeżycia, pomocy socjalnej i psychologicznej poszkodowanym, osłony prawnej oraz ich przygotowania edukacyjnego i sprawnościowego do radzenia sobie w czasie katastrof, klęsk żywiołowych i konfliktów zbrojnych oraz bezpośrednio po nich. Powszechnie uważa się, że ochrona ludności znajduje się całkowicie w zakresie obowiązków obrony cywilnej,

jednak zakres jej działalności wykracza znacznie dalej, toteż nie można ze sobą tych określić utożsamiać.

Ochrona ludności dzieli się na ochronę zbiorową oraz indywidualną:

- **Na poziomie zbiorowym** prowadzona jest przez instytucje i przejawia się działaniami takimi, jak ewakuacja, tworzenie miejsc schronienia, wykrywanie zagrożeń i alarmowanie o nich.
- **Na poziomie indywidualnym** dokonuje się ona przez określone działania obywateli, jak:
 - znajomość zasad, tras i miejsc ewakuacji;
 - znajomość sygnałów alarmowych oraz stosownych działań podejmowanych po ich usłyszeniu;
 - posiadanie indywidualnych środków ochrony, umiejętność posługiwania się nimi oraz ich konserwacja;
 - znajomość zasad przygotowania własnego mieszkania, budynku, ujęcia wody i środków żywnościowych do ochrony przed skutkami katastrof i kryzysów;
 - znajomość zasad udzielania pierwszej pomocy osobom poszkodowanym;
 - umiejętność samodzielnego likwidowania zarzewi różnych katastrof, np. pożarów.

Przedmiotem niniejszego referatu jest przedstawienie i uzasadnienie propozycji utworzenia specjalizacji (do projektowania i budowania) w zakresie budowli ochronnych w ramach uprawnień budowlanych specjalności konstrukcyjno-budowlanej.

2. Rola budowli ochronnych w obronie cywilnej

Ważną rolę w obronie cywilnej odgrywają **budowle ochronne**, których zasadniczym celem jest zapewnienie zbiorowej ochrony ludności przed różnymi zagrożeniami, które mogą wystąpić w czasie istnienia tych budowli, w szczególności przed:

- środkami rażenia (broni jądrowej, chemicznej, biologicznej, konwencjonalnej) oraz
- skażeniami promieniotwórczymi i chemicznymi, w tym toksycznymi środkami przemysłowymi.

Ponadto budowle ochronne mogą spełniać inne cele, takie jak:

- zapewnienie zbiorowej ochrony ludności przed zalaniem w strefach możliwych zatopień, a także przed skutkami pożarów zewnętrznych;
- tworzenie technicznych możliwości kierowania państwem przez organy rządowe różnych szczebli;
- ukrycie w nich i zabezpieczenie przed zniszczeniem ruchomych dóbr kultury, szczególnie: ważnej dokumentacji, nośników informacji, cennej aparatury oraz zapasów żywności i leków, w sytuacjach kryzysowych, do których zalicza się: klęski żywiołowe, awarie związane z działalnością przemysłową, konflikty społeczne, terroryzm oraz działania wojenne.

Budowla ochronna jest to specjalnie zaprojektowana, wykonana i wyposażona budowla lub część budynku (najczęściej jego podpiwniczenie) w celu zapewnienia realizacji wymienionych wyżej potrzeb. Budowle ochronne funkcjonują w okresie pokoju i w czasie wojny. Mogą one być przygotowywane jako schrony, o określonej normami technicznymi wytrzymałości konstrukcyjnej, oraz jako ukrycia bez szczególnych wymogów wytrzymałościowych (ukrycia zastępcze). Na ukrycia mogą być wykorzystane podziemne obiekty komunikacyjne (metro, parkingi), handlowe, usługowe, magazynowe itp.

Z przeglądu historii budowy budowli ochronnych w Polsce wynika, że w sferze tego budownictwa występowały ciągle problemy związane z niedostatkami finansowymi kraju i brakiem stabilnej wieloletniej polityki państwa w tym zakresie, wyrażającej się:

- brakiem przepisów prawa regulujących czytelne zasady lokalizacji, budowy i utrzymania budowli ochronnych;
- powstawaniem przepisów radykalnie zmieniających podejście do rozwiązywania problemu lokalizacji, budowy i utrzymania budowli ochronnych;
- brakiem stabilności w zakresie formułowanych wymagań odnoszących się do projektowania, budowy i utrzymania budowli ochronnych;
- brakiem zapewnienia finansowania: budowy budowli ochronnych, ich dostosowania do nowych potrzeb, a także utrzymania.

Aktualny brak jednoznacznych przepisów prawa odnoszących się do budowli ochronnych ma znaczący wpływ na proces tworzenia nowych obiektów spełniających kryteria budowli ochronnych i ich utrzymanie.

3. Specyfika wymagań dotyczących projektowania, budowy i eksploatacji budowli ochronnych

Zgodnie z art. 5 ust. 2 ustawy – *Prawo budowlane* każdy **obiekt budowlany należy:**

- **użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz**
- **utrzymywać w należyтым stanie technicznym i estetycznym,** nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie związanym z wymaganiami, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1–7 ustawy Pb.

Jak wynika z w art. 3 ustawy – *Prawo budowlane* **objektami budowlanymi, które mają za zadanie zapewnienie ochrony ludności cywilnej są, w szczególności, budowle ochronne, które w przepisach ww. ustawy nie zostały zdefiniowane.** Budowle ochronne – jako obiekty budowlane podlegają zasadom postępowania (w zakresie ich projektowania, budowy oraz eksploatacji obejmującej ich użytkowania i utrzymywania) - określonym w przepisach tej ustawy.

Prof. Z. Szcześniak (2012) zwrócił uwagę na fakt, że **brak obowiązującej definicji spowodował, że budowle ochronne, oznaczające dawniej schrony i ukrycia obrony cywilnej, zaczęły być coraz częściej kojarzone z zupełnie innymi budowlami,** na przykład z wałem przeciwpowodziowym.

Ponadto, w odniesieniu do budowli ochronnych, do chwili obecnej:

- nie opracowano przepisów techniczno-budowlanych oraz Polskich Norm,
- dopiero w dniu 4.12.2018 r. Szef Obrony Cywilnej Kraju wydał wytyczne w sprawie zasad postępowania z zasobami budownictwa ochronnego.

Zgodnie opinią prof. Z. Szcześniaka (2015) w tej sytuacji przy projektowaniu budowli ochronnych należy się kierować zasadami wiedzy technicznej, której dostępny zasób jest bardzo ograniczony. Ze względu na potrzebę zachowania bezpieczeństwa poszczególne państwa chronią swoje doświadczenia w zakresie budowli ochronnych, obejmując je klauzulą tajności lub ochroną patentową, upubliczniając jedynie ogólne informacje odnoszące się do tych budowli. Wobec aktualnego braku warunków technicznych odnoszących się do obiektów ochronnych przy ich projektowaniu i wykonywaniu należy wykorzystywać wiedzę techniczną dotyczącą tych obiektów, obejmującą wymagania w zakresie:

- a) odpowiedniej lokalizacji przestrzennej i odpowiedniego posadowienia, najczęściej poniżej poziomu terenu z wykonaniem określonej obsypki gruntowej;
- b) odpowiedniego rozwiązania funkcjonalnego, konstrukcyjnego i instalacyjnego, wymaganych parametrów techniczno-użytkowych związanych z prognozowaniem wielkości i intensywności obciążeń konstrukcji obiektu charakterystycznych dla

prognozowanych sytuacji kryzysowych, w których mają one spełniać swoje zadania ochronne.

Zaprojektowanie i zbudowanie określonego obiektu ochronnego, spełniającego określone wymagania, jest uwarunkowane poprawnym określeniem zagrożeń dla tego obiektu, jakie mogą wystąpić w sytuacjach kryzysowych w czasie przewidywanego jego użytkowania. Każdy taki obiekt powinien odpowiadać wymaganej formule odpornościowej, która jest dostosowana do przewidywanego zagrożenia, jakiemu musi on sprostać. Do zapewnienia wymagań podstawowych dotyczących obiektów ochronnych nie wystarcza wiedza zawarta w normach projektowania konstrukcji z serii Eurokodów, ponieważ wymagana jest tu specjalistyczna wiedza inżynierska, której nie zawierają odrębne przepisy w zakresie wymogów obrony cywilnej, z uwagi na aktualny brak takich przepisów.

Poprawne określenie zagrożeń dotyczących obiektów ochronnych, a także zaprojektowanie i zbudowanie takich obiektów jest złożonym i wyspecjalizowanym zadaniem, z uwagi na to, że:

- a) w rozwiązaniu tego zadania należy uwzględnić uwarunkowania bliższe (typu lokalnego) oraz dalsze o zasięgu nawet globalnym; problematyka ta mieści się w ramach tzw. monitoringu zagrożeń danego obiektu ochronnego;
- b) obiekty ochronne muszą zapewniać, oprócz specyficznych wymagań funkcjonalnych, ochronę przed falą uderzeniową (od konwencjonalnych i niekonwencjonalnych środków rażenia), ochronę przed bojowymi środkami trującymi, biologicznymi, oddziaływaniem wysokich temperatur i produktami spalania przy pożarach zewnętrznych.

Rozwiązania budowlano-konstrukcyjne schronów muszą zapewniać przeniesienie:

- a) niespotykanych nigdzie indziej obciążeń dynamicznych o dużej intensywności (wymaga to z kolei umiejętności opisu inżynierskiego szeregu szczególnych zjawisk fizycznych towarzyszących rozprzestrzenianiu fal naprężeń przy bardzo złożonych uwarunkowaniach fizycznych, mechanicznych i geometrycznych);
- b) wpływu czynników masowego rażenia (*NBC agents*) oraz wysokich temperatur zewnętrznych przy zachowaniu pełnej odpowiedniości do formuły odpornościowej, a także uwarunkowań budowlano-konstrukcyjnych i instalacyjnych.

Ponadto rozwiązania instalacyjne obiektów ochronnych mają również bardzo nietypowy charakter i muszą:

- być one odporne na oddziaływania mechaniczne, termiczne, a przede wszystkim
- zapewniać funkcjonowanie obiektu w warunkach skażonej atmosfery.

4. Aktualne zasady postępowania z zasobami budownictwa ochronnego w Polsce

Uwzględniając przedstawione wcześniej informacje, z nadzieją na ostateczne uregulowanie problemów budowli ochronnych w Polsce przyjęto wydanie w dniu 4.12.2018 r. przez Szefa Obrony Cywilnej Kraju, **wytycznych w sprawie zasad postępowania z zasobami budownictwa ochronnego**. Załącznik do wytycznych określa szczegółowe warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać schrony i ukrycia służące ochronie osób, urządzeń, zapasów materiałowych lub innych dóbr materialnych. Wprowadzone przepisy są adresowane do szefów obrony cywilnej województw i jednostek samorządu terytorialnego, a określone przez Szefa Obrony Cywilnej Kraju normy techniczne zostały przygotowane z myślą o projektantach tego typu obiektów budowlanych.

Są one, między innymi, wynikiem wieloletniej pracy Zespołu do opracowania „Koncepcji kierunków działań w zakresie budownictwa ochronnego w Polsce” powołanego Decyzją nr 24 z dnia 27.07.2012 r. - przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej, Szefa Obrony Cywilnej Kraju.

Z przepisów art. 7 ust. 2 ustawy – *Prawo budowlane* wynika, że **dla ustalenia warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle ochronne i ich usytuowanie - właściwym ministrem jest minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Ponadto z punktu widzenia budowli ochronnych istotny jest również przepis art. 8 ustawy – *Prawo budowlane*.**

Należy podkreślić, że stosowanie warunków technicznych (które są przepisami techniczno-budowlanymi) **w procesie budowlanym jest obligatoryjne** dla osób zajmujących się projektowaniem, budową, użytkowaniem i utrzymywaniem obiektów budowlanych.

Z powyższego powodu Wytyczne Szefa Obrony Cywilnej **w sprawie zasad postępowania z zasobami budownictwa ochronnego nie mogą być traktowane jako warunki techniczne**, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy – *Prawo budowlane*.

Niewątpliwym jest to, że ww. **Wytyczne** zawierają niezwykle istotne informacje dotyczące budowli ochronnych, które pomimo tego, że z punktu widzenia przepisów ustawy – *Prawo budowlane* nie stanowią przepisów techniczno-budowlanych, to jednak **powinny być stosowane z uwagi, to że zawierają one aktualną wiedzę techniczną** zakresie budowli ochronnych - **uznaną przez specjalistów z Wojskowej Akademii Technicznej.**

Jak wynika ze wstępu do ww. Wytycznych **celem ich wprowadzenia jest zapewnienie właściwej realizacji zadań związanych z budownictwem ochronnym jako zadaniem obrony cywilnej, do czasu systemowego uregulowania budownictwa ochronnego w przepisach ustawowych i aktach wykonawczych.**

Do zadań Obrony Cywilnej w czasie pokoju należy m.in. szkolenie personelu odpowiedzialnego za przygotowanie schronów i ukryć dla ludności oraz utrzymanie ich w gotowości do wykorzystania. Dlatego też Biuro ds. Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej podległe Szefowi Obrony Cywilnej Kraju w porozumieniu z Wojskową Akademią Techniczną organizują kursy z tego zakresu dla kadry OC (odpowiadającej m.in. za budowle schronowe), które od wielu lat odbywają się w ramach międzynarodowych konferencji naukowo-technicznych pt. „Inżynieria bezpieczeństwa – ochrona przed skutkami nadzwyczajnych zagrożeń” – EKOMILITARIS.

5. Rola osób pełniących samodzielne funkcje techniczne w procesie inwestycyjnym i eksploatacyjnym budowli ochronnych

Posiadanie uprawnień budowlanych stanowi warunek konieczny, ale niewystarczający do wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie. Podstawę do wykonywania ww. funkcji technicznych w budownictwie aktualnie stanowi:

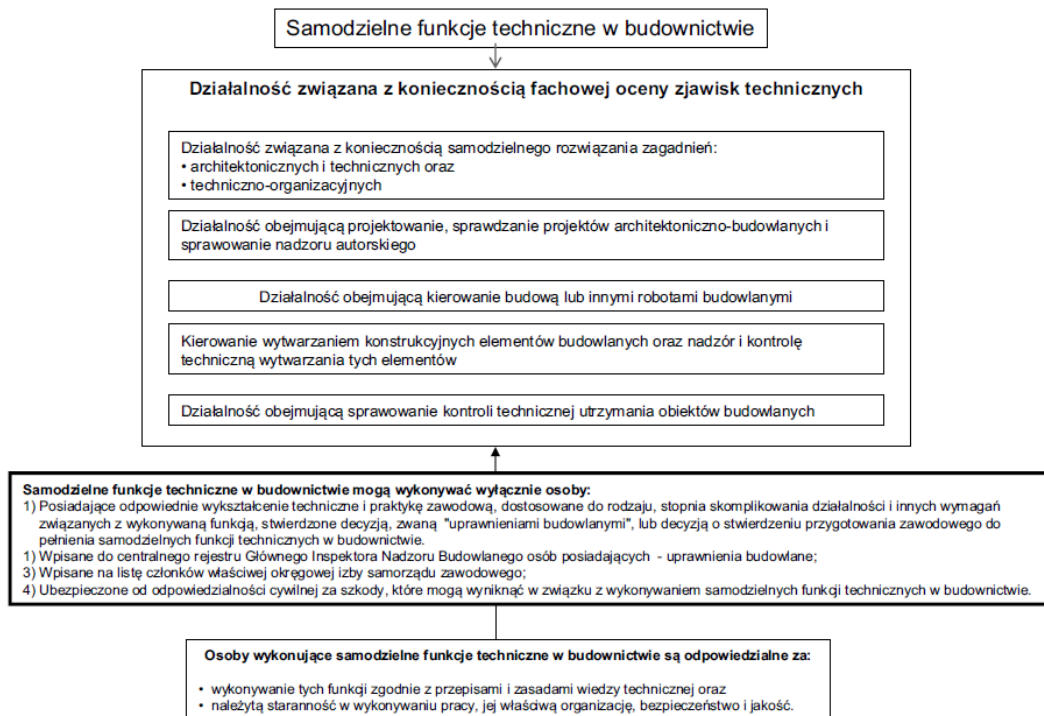
- a) **wpis, w drodze decyzji, do prowadzonego przez Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego (GINB), Centralnego rejestru osób posiadających uprawnienia budowlane;**
- b) **wpis na listę członków właściwej Izby Samorządu Zawodowego**, potwierdzony zaświadczeniem wydanym przez tę izbę, z określonym w nim terminem ważności (por. art. 6 ust 1 ustawy z dnia 15.12.2000 r. *o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa*) oraz
- c) **ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej** za szkody spowodowane w związku z wykonywaniem samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie (por. art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 15.12.2000 r. *o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa*).

Osoby, które uzyskały uprawnienia budowlane na mocy przepisów obowiązujących przed dniem 1.01.1995 r., czyli przed dniem wejścia w życie ustawy – *Prawo budowlane* muszą spełniać tylko warunki:

- a) **wpisu na listę członków właściwej Izby Samorządu Zawodowego**, potwierdzonego zaświadczeniem wydanym przez tę izbę, z określonym w nim terminem ważności;

- b) **ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej** za szkody, które mogą wyniknąć w związku z wykonywaniem samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie (art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 15.12.2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa).

Aktualne podstawy wykonywania samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie zilustrowano na rys. 1.

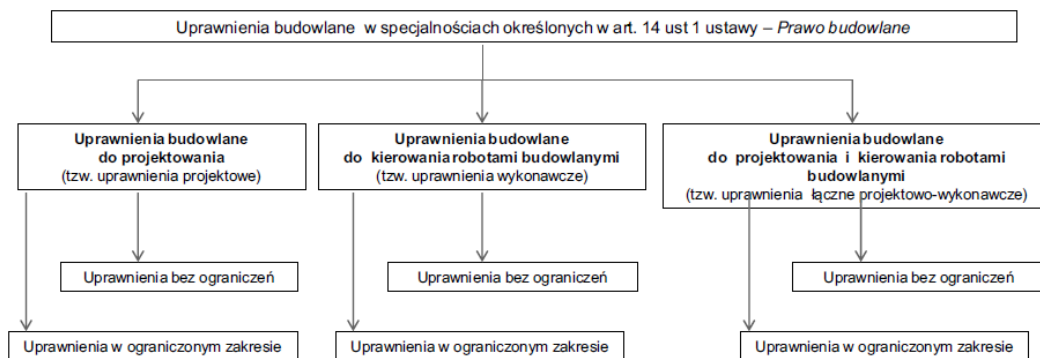
Rys.1. Aktualne podstawy wykonywania samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie.

6. Rodzaje i zakres uprawnień budowlanych

6.1. Rodzaje uprawnień budowlanych

Uprawnienia budowlane są zróżnicowane (rys. 2) odnośnie do:

- a) **rodzaju uprawnień** przez określenie specjalności uprawnień budowlanych oraz **zakresu uprawnień** przez wskazanie, że dotyczą one **projektowania lub kierowania robotami budowlanymi** (zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy Pb), **specjalności i ewentualnej specjalizacji** techniczno-budowlanej oraz zakresu prac projektowych lub robot budowlanych objętych danym uprawnieniem (zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy Pb);
- b) **ogólnego zakresu uprawnień** w określonej specjalności (zgodnie z art. 14 ust. 3 ustawy Pb) w podziale na:
 - uprawnienia bez ograniczeń lub
 - uprawnienia w ograniczonym zakresie a także
- c) **szczegółowego zakresu uprawnień w określonej specjalności bez ograniczeń oraz określonej specjalności w ograniczonym zakresie** (zgodnie z przepisami rozdz. 4 rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 11.09.2014 r. w sprawie *samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie* – Dz. U. 2014 r. poz. 1278).

Rys. 2. Zróżnicowanie uprawnień budowlanych w zakresie rodzaju specjalności oraz zakresu uprawnień na podstawie aktualnych przepisów ustawy – *Prawo budowlane*.

6.2. Zakres uprawnień budowlanych

Uprawnienia budowlane mogą być udzielane (rys. 3) do:

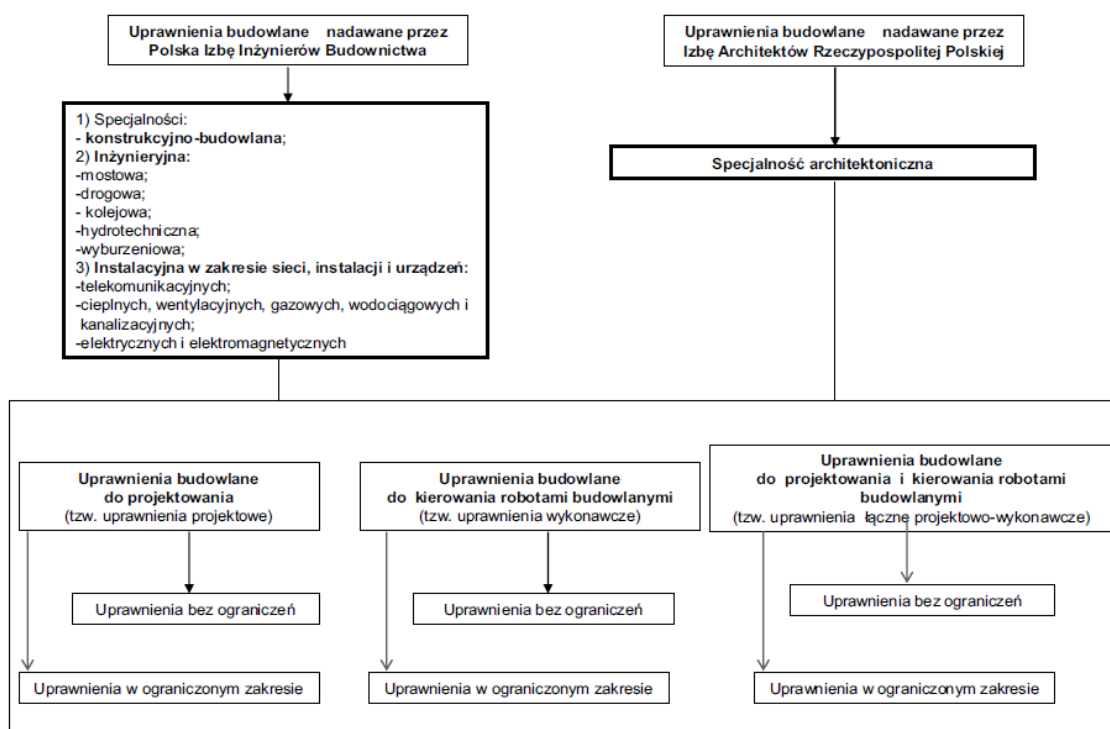
- 1) projektowania bez ograniczeń;
- 2) do projektowania w ograniczonym zakresie;
- 3) kierowania robotami budowlanymi bez ograniczeń;
- 4) kierowania robotami budowlanymi w ograniczonym zakresie;
- 5) projektowania i kierowania robotami budowlanymi bez ograniczeń oraz
- 6) projektowania i kierowania robotami budowlanymi w ograniczonym zakresie.

Aktualnie uprawnienia budowlane nadają Izby Samorządu Zawodowego, w określonych specjalnościach podanych na rys. 4.

Podstawowe informacje dotyczące uprawnień budowlanych:

- Posiadane wykształcenie techniczne (odpowiadające lub pokrewne) decyduje o zakresie możliwych do zdobycia uprawnień budowlanych.
- **Uprawnienia do kierowania robotami budowlanymi** stanowią również podstawę do wykonywania samodzielnych funkcji technicznych (art. 13 ust. 3) obejmujących:
 - **kierowanie wytwarzaniem** konstrukcyjnych elementów budowlanych oraz **nadzór i kontrolę techniczną wytwarzania** tych elementów;
 - **wykonywanie nadzoru inwestorskiego**.
- **Uprawnienia do projektowania lub kierowania robotami budowlanymi** stanowią również podstawę do wykonywania samodzielnych funkcji technicznych (art. 13 ust. 4) obejmujących sprawowanie kontroli technicznej utrzymania obiektów budowlanych.
- **Uprawnienia budowlane w zakresie danej specjalności, które można zdobyć - są również zróżnicowane w zależności od tego czy określona osoba ukończyła:**
 - 1) **studia pierwszego stopnia** na kierunku:
 - odpowiednim lub
 - nieodpowiednim, czy
 - 2) **studia drugiego stopnia** na kierunku
 - odpowiednim lub
 - nieodpowiednim.
- Z uwagi na zgodność wykształcenia technicznego ze specjalnością uprawnień budowlanych można mówić o:
 - a) **wykształceniu na kierunku odpowiednim dla danej specjalności:**

- studia drugiego stopnia umożliwiające uzyskanie uprawnień budowlanych bez ograniczeń w danej specjalności;
 - studia pierwszego stopnia umożliwiające uzyskanie uprawnień budowlanych bez ograniczeń lub w ograniczonym zakresie w danej specjalności;
- b) **wykształceniu na kierunku pokrewnym dla danej specjalności:**
- studia drugiego stopnia umożliwiające uzyskanie uprawnień budowlanych w ograniczonym zakresie w danej specjalności;
 - studia pierwszego stopnia umożliwiające uzyskanie uprawnień budowlanych w ograniczonym zakresie w danej specjalności;
- c) **wykształceniu na kierunku nieodpowiednim i niepokrewnym dla danej specjalności** (zarówno przy studiach pierwszego, jak i drugiego stopnia);
nie jest wówczas możliwe uzyskanie uprawnień budowlanych w zakresie danej specjalności.

Rys. 3. Specjalności uprawnień budowlanych nadawane przez Izby Samorządu Zawodowego.

7. Specjalizacje techniczno-budowlane

7.1. Rodzaje specjalizacji techniczno-budowlanych

Specjalizacje techniczno-budowlane (wyróżnione w ramach poszczególnych specjalności, a także zakres prac projektowych lub robot budowlanych objętych danym uprawnieniem) są **szczegółowo określone w załączniku nr 4** do rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 11.09.2014 r. w sprawie *samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie*.

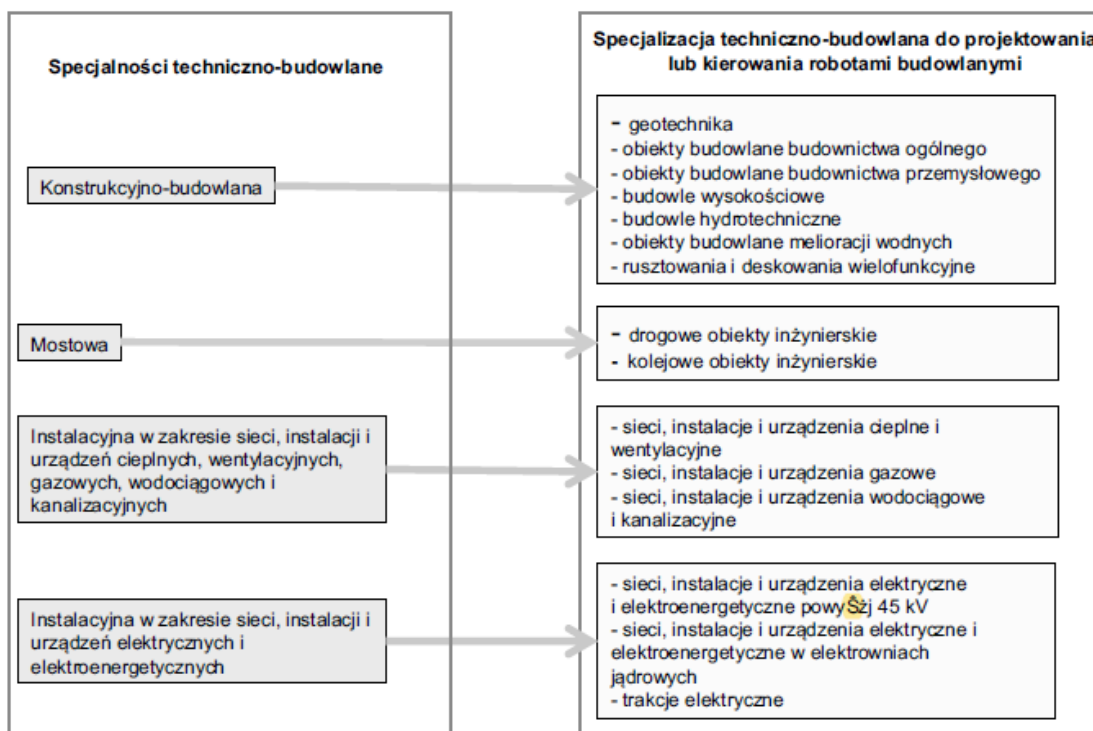
Z rysunku 4 wynika, że na 10 specjalności uprawnień budowlanych (architektoniczna, konstrukcyjno-budowlana, 5 inżynierskich oraz 3 instalacyjne) aktualnie **tylko w zakresie 4 specjalności** (znajdujących się we właściwości Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa) przewidziano możliwość nadawania 17 specjalizacji techniczno-budowlanych zróżnicowanych w ich zakresie przedmiotowym.

Zgodnie z § 17 ww. rozporządzenia w ramach wyróżnionych 4 specjalności uprawnień budowlanych wyróżnia się **specjalizacje techniczno-budowlane**:

a) **do projektowania** lub

b) **do kierowania robotami budowlanymi**.

Jak wynika z powyższych przepisów, **do nadawania specjalizacji techniczno-budowlanych jest aktualnie uprawniona jedynie Polska Izba Inżynierów Budownictwa**, ponieważ specjalizacje techniczno-budowlane przewidziano jedynie w ramach specjalności uprawnień budowlanych nadawanych tylko przez tę Izbę.

Rys. 4. Specjalizacje techniczno-budowlane (do projektowania lub kierowania robotami budowlanymi) nadawane w ramach specjalności uprawnień budowlanych przez Polską Izbę Inżynierów Budownictwa [według załącznika nr 4 do rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 11.09.2014 r. w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie (Dz. U. z 2014 r., poz. 1278)].

7.2. Wymagania konieczne do spełnienia dla uzyskania specjalizacji techniczno-budowlanej

Wymagania konieczne do spełnienia dla uzyskania specjalizacji techniczno-budowlanej zawarto w rozdziale 5 rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 11.09.2014 r. w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie.

Nadanie specjalizacji techniczno-budowlanej **wymaga (§ 17) odbycia, po uzyskaniu uprawnień budowlanych, 5-letniej praktyki we właściwej specjalności, w zakresie specjalizacji:**

a) **przy sporządzaniu projektów** – w przypadku specjalizacji do projektowania, lub

b) **na budowie** – w przypadku specjalizacji do kierowania robotami budowlanymi.

Warto wspomnieć, że w poprzednio obowiązującym rozporządzeniu w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie uzyskanie specjalizacji techniczno-budowlanej było uwarunkowane zdaniem egzaminu.

Do wniosku o nadanie specjalizacji techniczno-budowlanej należy dołączyć (§ 18):

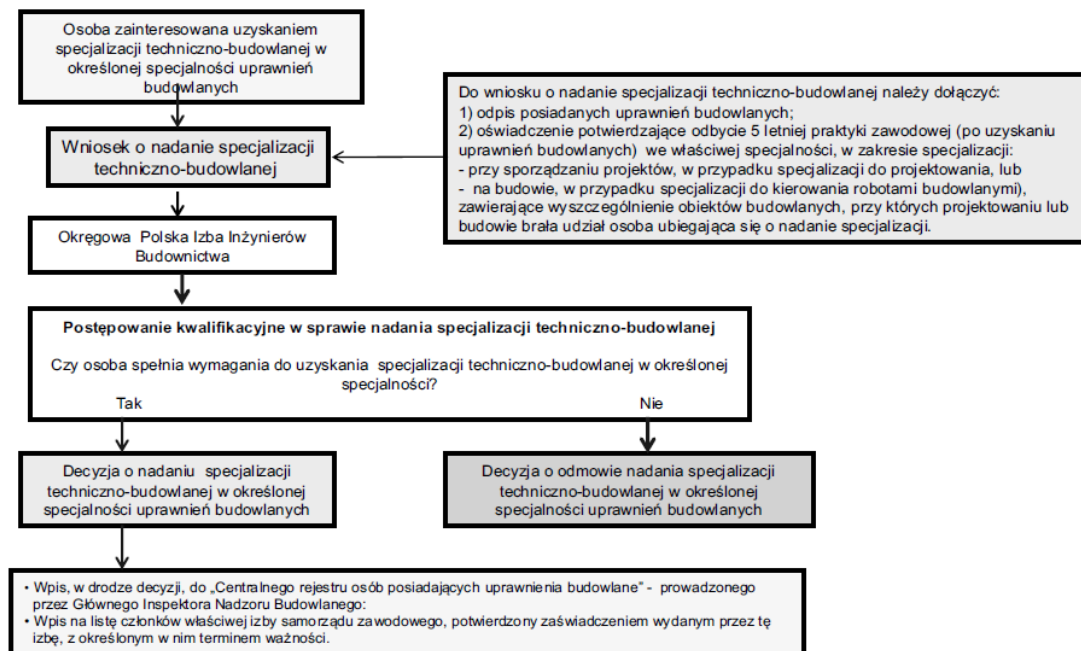
- a) decyzję o nadaniu uprawnień budowlanych;
- b) oświadczenie potwierdzające odbycie praktyki (5-letniej praktyki we właściwej specjalności, w zakresie specjalizacji) – zawierające wyszczególnienie obiektów budowlanych, przy których projektowaniu lub budowie brała udział osoba ubiegająca się o nadanie specjalizacji techniczno-budowlanej.

7.3. Tryb uzyskiwania specjalizacji techniczno-budowlanej

W aktualnych przepisach ww. rozporządzenia nie przewiduje się konieczności zdawania egzaminu przez osobę ubiegającą się o nadanie specjalizacji techniczno-budowlanej, co świadczy o tym, że właściwa Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa **prowadzi jednoetapowe postępowanie kwalifikacyjne** i jeżeli dokumenty przedstawione przy ww. wniosku:

- a) spełniają wymagania do nadania specjalizacji techniczno-budowlanej w określonej specjalności, wówczas właściwa Okręgowa IIB wyda wnioskodawcy **decyzję o nadaniu specjalizacji techniczno-budowlanej w określonej specjalności uprawnień budowlanych**, lub
- b) nie spełniają wymagania do nadania specjalizacji techniczno-budowlanej w określonej specjalności, wówczas właściwa Okręgowa IIB wyda wnioskodawcy **decyzję o odmowie nadania specjalizacji techniczno-budowlanej w określonej specjalności uprawnień budowlanych**.

Tryb uzyskiwania specjalizacji techniczno-budowlanej zilustrowano na rysunku 5.

Rys. 5. Tryb uzyskiwania specjalizacji techniczno-budowlanej.

8. Opublikowanie Wytycznych Szefa Obrony Cywilnej w sprawie zasad postępowania z zasobami budownictwa ochronnego sprzyja staraniom o ustanowienie specjalizacji techniczno-budowlanej w zakresie budowli ochronnych

Z rys. 4 wynika, że w ramach specjalności konstrukcyjno-budowlanej jest możliwe uzyskanie 7 nw. specjalizacji techniczno-budowlanych, które charakteryzują się specyficznymi cechami, należą do nich specjalizacje:

- geotechniczna,
- obiekty budowlane budownictwa ogólnego,
- obiekty budownictwa przemysłowego,
- budowle wysokościowe,
- budowle hydrotechniczne,
- obiekty budowlane melioracji wodnych oraz
- rusztowania i deskowania wielofunkcyjne.

Proponuje się poszerzenie ww. listy specjalizacji o specjalizację dotyczącą budowli ochronnych. Przemawia za tym specyfika budowli ochronnych i wymagana specjalistyczna wiedza, która jest niezbędna do wykonywania samodzielnych funkcji technicznych, szczególnie w zakresie projektowania oraz wykonywania rozwiązań konstrukcyjno-budowlanych tych specyficznych obiektów budowlanych. Do projektowania i wykonywania konstrukcji budowli ochronnych niezbędne jest posiadanie uprawnień budowlanych projektowych i wykonawczych bez ograniczeń w specjalności konstrukcyjno-budowlanej. Pożądane byłoby również posiadanie przez takie osoby specjalistycznej wiedzy w zakresie budowli ochronnych, potwierdzonej posiadaniem specjalizacji techniczno-budowlanej w ramach specjalności konstrukcyjno-budowlanej. Przy zdobywaniu specjalizacji w zakresie budowli ochronnych proponuje się zachowanie procedury postępowania obowiązującej przy uzyskiwaniu innych specjalizacji w ramach uprawnień w specjalności konstrukcyjno-budowlanej.

Bardzo przydatne do realizacji samodzielnych funkcji technicznych w zakresie budowli ochronnych są nowe definicje i ustalenia techniczne w zakresie budowli ochronnych, które zamieszczono w załączniku do Wytycznych Szefa Obrony Cywilnej z dnia 4.12.2018 r. w sprawie zasad postępowania z zasobami budownictwa ochronnego, zawierającym:

1) Definicję budowli ochronnej:

„Przez budowlę ochronną należy rozumieć pomieszczenie lub zespół pomieszczeń przeznaczonych do ochrony osób, urządzeń, zapasów materiałowych lub innych dóbr materialnych przed skutkami działań zbrojnych, ekstremalnych zjawisk pogodowych, katastrof ekologicznych, przemysłowych lub innych zagrożeń”.

2) Podział budowli ochronnych na schrony i ukrycia:

- **schron** – jest budowlą ochronną **o obudowie konstrukcyjnie zamkniętej, hermetycznej**, zapewniającej ochronę osób, urządzeń, zapasów materiałowych lub innych dóbr materialnych przed założonymi czynnikami rażenia oddziałującymi ze wszystkich stron;
- **ukrycie** – jest budowlą ochronną **niehermetyczną**, wyposażoną w najprostsze instalacje, zapewniającą ochronę osób, urządzeń, zapasów materiałowych lub innych dóbr materialnych przed założonymi czynnikami rażenia oddziałującymi z określonych stron.

3) Podział budowli ochronnych (schronów i ukryć) na kategorie dla poszczególnych odporności.

Projektant budowli ochronnej znajdzie w ww. ustaleniach technicznych dokładne wskazówki, w jaki sposób obliczać obciążenia spowodowane gruzem w przypadku zawalenia

się części naziemnej budynku, czy jak zapewnić założony stopień osłabienia promieniowania przenikliwego projektując przegrody konstrukcyjne oraz strefę wejściową.

Jak wynika, z zakresu przedmiotowych wytycznych, określono w nich zarówno ogólne wymagania techniczne i funkcjonalne budowli ochronnych, jak i szczegółowe wymagania w zakresie odporności, typoszereg drzwi ochronno-hermetycznych, wymagania w zakresie wentylacji, ochrony przeciwpożarowej, zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, zaopatrzenia w energię elektryczną, ogrzewania, i inne. Uwzględniono także sposoby ochrony infrastruktury krytycznej przed nowego rodzaju zagrożeniami dla instalacji i urządzeń (impuls elektromagnetyczny) oraz zasady uwzględniania przyspieszeń wywołanych zjawiskiem wstrząsu w schronach. Poszczególne zagadnienia pogrupowano w odpowiednich rozdziałach, aby ułatwić korzystanie z dokumentu.

8. Podsumowanie

1. Projektowanie budowli ochronnych wymaga posiadania uprawnień budowlanych do projektowania bez ograniczeń w specjalności konstrukcyjno-budowlanej.
2. Wykonywanie budowli ochronnych wymaga posiadania uprawnień budowlanych do wykonywania bez ograniczeń w specjalności konstrukcyjno-budowlanej.
3. Specyfika budowli ochronnych przemawia za potrzebą ustanowienia specjalizacji techniczno-budowlanej w zakresie budowli ochronnych - w ramach uprawnień budowlanych w specjalności konstrukcyjno-budowlanej.
4. Specjalizacja techniczno-budowlana w zakresie budowli ochronnych (w ramach uprawnień budowlanych w specjalności konstrukcyjno-budowlanej) powinna obejmować projektowanie budowli ochronnych lub wykonywanie budowli ochronnych.

Literatura

1. Baryłka A., *Okresowe kontrole obiektów budowlanych w procesie ich eksploatacji*. wyd. 2, CRB, Warszawa, 2018.
1. Baryłka A., *Wymagania techniczno-prawne w zakresie inwestycyjnego procesu budowlanego*. Chłodnictwo, nr 10, 2016.
2. Baryłka A., *Wymagania techniczno-prawne w zakresie eksploatacyjnego procesu budowlanego*. Chłodnictwo, nr 11, 2016.
3. Baryłka A., *Oddawanie obiektów budowlanych do użytkowania*. Przegląd Techniczny nr 11-12, 2016.
4. Baryłka A., *Zagadnienie oddawania obiektów budowlanych do użytkowania*. Inżynieria Bezpieczeństwa Obiektów Antropogenicznych, nr 3, 2016.
5. Baryłka A., *Monitoring ważnym narzędziem inżynierii bezpieczeństwa obiektów budowlanych*. II Międzynarodowa Konferencja naukowo-techniczna nt. Problemy inżynierii bezpieczeństwa obiektów antropogenicznych, Warszawa, 2017.
6. Baryłka A., *Poradnik rzeczoznawcy budowlanego. Część I. Problemy techniczno-prawne diagnostyki obiektów budowlanych*. wyd. CRB, Warszawa, 2018.
7. Baryłka A., Baryłka J., *Samodzielne funkcje techniczne w budownictwie. Przewodnik po prawie z komentarzem*. wyd. 2, POLCEN, Warszawa, 2016.
8. Baryłka A., Baryłka J., *Eksploatacja obiektów budowlanych. Poradnik dla właścicieli i zarządców nieruchomości*. Wyd. CRB, Warszawa, 2016.
9. Baryłka A., Szafranski M., Kwiatkowski P., *Nowe zasady postępowania z zasobami budownictwa ochronnego w Polsce* Przegląd Techniczny, nr 6-7, 2019.
10. Baryłka A., Gruszewski A., *Uprawnienia budowlane. Pytania na egzamin pisemny i ustny*. wyd. CRB, Warszawa, 2019.
11. Obolewicz J., *Bezpieczeństwo i ochrona zdrowia w budownictwie*, wyd. Unimedia, Warszawa, 2014.
12. Obolewicz J., *Obiekty techniczne we współczesnym świecie*. [<http://mengineering.eu/wp-content/uploads/2015/12/1.-Obolewicz-J.-Modern-ENG-.pdf>].
13. Obolewicz J., Baryłka A., *Aspekty logistyczne bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia w budowlanym procesie inwestycyjnym*. I Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Techniczna pt. Inżynieria Bezpieczeństwa Obiektów Antropogenicznych, Warszawa, 19-20.11.2015.

14. Substyk M., *Utrzymanie i kontrola okresowa obiektów budowlanych*. Wyd. ODDK Gdańsk, wyd. 2, 2016.
15. Szafrński M., *Budownictwo schronowe w Republice Słowackiej*, Przegląd Obrony Cywilnej, nr 06, 2015.
16. Szafrński M., *Budownictwo schronowe na Litwie*, Przegląd Obrony Cywilnej, nr 02, 2016.
17. Sołowin R., *Rozwiązania systemowe budownictwa schronowego w krajach UE*. Warsztaty Biura ds. Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej KG PSP. Bydgoszcz, 27-28.04.2011.
18. Szcześniak Z., *Budowle schronowe Obrony Cywilnej w Polsce – stan dzisiejszy i kierunki rozwoju*, Wyd. WAT, Warszawa, 2011.
19. Szcześniak Z., Kwiatkowski P., Szafranski M., *Najnowsze projekty rozwiązań prawnych w zakresie budownictwa schronowego*, wyd. WAT, Warszawa, 2017.
20. Szcześniak Z., *Kształtowanie schronów podstawowej odporności dla zadań ochrony ludności i obrony cywilnej*, Wyd. WAT, Warszawa, 2015.
21. Szcześniak Z., *Charakterystyka podstawowych zagrożeń i czynników rażących uwzględnionych w procesie kształtowania schronów i ukryć*. XXVI Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Technicznej nt. Inżynieria Bezpieczeństwa – Ochrona ludności przed skutkami nadzwyczajnych zagrożeń „Ekomilitaris 2012”, Zakopane, 2012.